

El museu de l'aigua de Salt. Un museu per a l'estudi del patrimoni cultural del curs mitjà del Ter

Xavier Alberch i Fugueras
Andreu Bover i Pagespetit

A partir de la reflexió que l'evolució històrica de la vila de Salt (com de la majoria de pobles i ciutats de la vora del riu Ter) no es pot entendre sense referir-se a l'aigua, des de Salt s'ha posat en marxa, a partir del desembre de l'any passat, una primera pedra d'un ambiciós projecte: el Museu de l'Aigua.

El propòsit que orienta el Museu és l'estudi de tots aquells elements relacionats amb l'aigua i el seu aprofitament al llarg d'un territori que aniria des del pla de Salt fins a la presa del Pasteral. Per tant, el nostre museu té una clara vocació territorial i a partir d'aquesta premissa intentarà incidir en aquells elements més emblemàtics vinculats a l'aigua. En definitiva, el Museu de l'Aigua no es limita a les parets que allotgen l'exposició temàtica, sinó que interpreta el territori sobre el qual vol incidir com a objecte igualment museable i visitable, en tant que el riu Ter i els canals artificials que en deriven expliquen un procés de transformació paisatgística, econòmica, social i cultural que difícilment pot ser comprensible sense la referència constant a aquest territori. En aquest sentit ja han començat a desenvolupar-se alguns projectes d'adequació i intervenció sobre alguns elements patrimonials.¹

Un dels objectius prioritaris que orienta l'actuació del Museu de l'Aigua de Salt és l'estudi, la preservació, la conservació i la divulgació de tots aquells elements relacionats amb l'aigua i el seu aprofitament ja que la dialèctica que s'estableix entre l'home, el territori i l'aigua explica la major

part d'activitats humanes que s'han desenvolupat en aquesta àrea.

En aquesta línia el desembre de l'any passat s'inaugurà una exposició de caràcter permanent ("El Salt de l'Aigua") que s'estructura en tres àmbits temàtics:

El cicle natural de l'aigua

El riu Ter com a conductor des de la força de l'aigua i dissenyador del nostre paisatge.

En aquest àmbit temàtic s'expliquen les característiques del riu, els seus cursos fluvials i al mateix temps el riu com a modelador d'un paisatge que el prepara pel posterior desenvolupament de les activitats humanes.

L'aigua i la societat tradicional

En aquest àmbit temàtic es pot veure l'ús que l'home ha fet del riu des d'èpoques reculades. Les sèquies i les canalitzacions artificials, construïdes pels homes per tal d'aprofitar la força de l'aigua per moure antigues manufactures dedicades a la transformació de primeres matèries (blat, paper, ferro, aram, llana, pous de glaç, etc.) i per al conreu de les hortes, que és, sense cap mena de dubte, una de les activitats més importants d'aquest territori.

També un aspecte important és l'aprofitament que l'home ha fet del riu dels materials que es troben a la riba: les canyes, les balques, les vimeteres i els rierencs. Amb les plantes de ribera al llarg d'aquest territori han florit oficis vinculats a l'aprofitament de les plantes de ribera, com cistellers, cadiraires, encanyissadors, etc. D'altra banda, els rierencs han servit per bastir innumerables edificis, parets de tanca, ponts, pous, etc. i han esdevingut una primera matèria essencial per a la construcció en tota aquesta zona.

L'aigua i la societat industrial

La manca de carbó autòcton obligà les indústries tèxtils del segle XIX a instal·lar-

se a prop de cursos fluvials per tal de proveir-se d'una energia capaç de moure els telers i les màquines. A Salt, un poble de marcat caràcter rural, s'hi instal·là l'any 1846 una fàbrica tèxtil que inicià un procés de transformació social i econòmica sense precedents.

EL PROGRAMA D'ACTIVITATS ESCOLARS

D'altra banda, el Museu de l'Aigua està preparant tot un seguit d'activitats que cerquen la vinculació d'aquest discurs amb visites i itineraris, tallers i recursos didàctics per a les escoles.

Itineraris

- Recorregut per les Deveses de Salt. En aquest itinerari es pretén que els alumnes trobin i aprenguin els principals secrets del riu Ter.

- Recorregut per les hortes de Salt. L'horta a Salt ha estat una de les activitats més importants, atès que ha sabut aprofitar la riquesa de sediment que s'ha anat acumulant en el decurs dels anys, com a resultat de la proximitat del riu. Aleshores, encara en l'actualitat, l'horta i el paisatge que l'acompanya és un dels pocs elements d'identitat local que encara queden. El recorregut per les hortes pretén ensenyar la senzillesa i alhora la grandesa d'aquest model de paisatge.

- Recorregut per la Pilastra i la sèquia Monar. Itinerari que explica l'aprofitament que han fet els homes d'aquesta zona de les aigües superficials canalitzades.

Tallers

- Taller de cistelleria. Pràctica a partir de la utilització de les plantes de ribera i realització d'un objecte funcional per a cada nen.

- Taller de paper reciclat. Pràctica de reciclatge de paper en el qual s'ensenyà tot

Museu de l'Aigua de Salt

el procés i el material necessari per obtenir un full de paper reciclat.

- Taller tèxtil. Pràctica que consisteix a pintar retalls de tela proporcionades per un teler antic que es posa en funcionament.

- Taller d'aigua i sabó (preescolar). Joc lúdic que combina l'aigua i el sabó per fer bombolles de gran volum.

Programa Alba-Ter

L'Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament de Salt amb l'ajut del Museu de l'Aigua varen tenir la iniciativa d'impulsar el projecte Alba-Ter² inscrit dins del programa TERRA, a la qual posteriorment es van adherir set ajuntaments més (Torroella de Montgrí, Celrà, Girona, Bescanó, Manlleu i Ripoll). El projecte ha estat aprovat per la Direcció General XVI de la UE i el Museu de l'Aigua en serà la Unitat Tècnica.

D'altra banda també s'han presentat dos programes més, amb l'objectiu d'incidir en aquests elements patrimonials vinculats a l'aigua per tal de portar-hi a terme una intervenció que assegurí i ajudi a continuar la viabilitat del nostre projecte.

1. Entre aquests projectes caldria destacar l'adequació de l'edifici de la "Pilastra" en el límit dels termes municipals de Salt i de Bescanó, on hi ha tots els mecanismes que deriven l'aigua del Ter cap a la sèquia Monar, el canal artificial més antic de Catalunya. Actualment, amb una concertació prèvia amb el Museu, aquest edifici és visitable. Un altre projecte d'adequació i d'intervenció que es vol emprendre al més aviat possible és en el pou de glaç de Vilanna, una proposta que presentem, alhora, l'Ajuntament de Bescanó i el Museu de l'Aigua de Salt.

2. Aquest programa s'explica més detalladament en un altre article d'aquest número de la REC (pàgines 102-103).